'Lenz is een zuivere beschrijving van schizofrenie’

Kees de Both over zijn vertaling van Georg Büchners Lenz

Boeken - 29 oktober 2010

De novelle ‘Lenz’ van Georg Büchner is bijna twee eeuwen oud, maar nog steeds relevant en fascinerend. Dat vindt Kees de Both, die een net verschenen nieuwe vertaling schreef. "Büchner had een wonderlijk inlevingsvermogen voor een jongen van slechts 22 jaar.“

Kees de Both is blij dat het Duitslandweb hem belt. Het is moeilijk in Nederland aandacht te krijgen voor vertaalde klassiekers uit de Duitse literatuur. De novelle Lenz is een bijzonder werk en verdient, volgens De Both, die aandacht wel.

Waar gaat de novelle ‘Lenz’ over?

De Both: “Kort samengevat gaat de vertelling over een gepassioneerde, jonge schrijver. Het vertelt van zijn worstelingen en zijn uiteindelijke ondergang. Het verhaal is in Nederland onbekend bij het grote publiek maar onder kenners is het echt een beroemd verhaal. Reich-Ranicki (een belangrijk Duits literatuurcriticus red.) noemt ‘Lenz’ zelfs het startpunt van de romankunst.”

Wat is er zo bijzonder aan ‘Lenz’?

“Het verhaal is zo rond 1835 geschreven en het bijzondere is dat het voor het eerst in de literatuur existentiële thema’s beschrijft. Het is een dramatisch verhaal over lotsbeschikking.

Daarnaast heeft het boek haast iets profetisch, dat is heel opmerkelijk. Ik ben zelf psycholoog en dan valt het op dat de geschiedenis van ‘Lenz’ een zuivere beschrijving van schizofrenie is terwijl de psychiatrie in die tijd nog helemaal niet bestond. Pas zestig jaar later wordt schizofrenie door Emil Kraepelin voor het eerst beschreven. Hij verwijst naar ‘Lenz’ en noemt het verhaal een geniale beschrijving van deze ziekte.

In de tijd van Büchner was schizofrenie dus nog onbekend maar hij voelde het feilloos aan. Dat is een wonderlijk inlevingsvermogen voor een jongen van slechts 22 jaar.”

Is het verhaal misschien autobiografisch?

“Dat denk ik niet, maar er zijn wel parallellen te trekken met het leven van Georg Büchner. Hij was zelf ook een zeer begaafde jongen. Büchner is jong gestorven maar heeft toch vijf boeken geschreven. Rond zijn twintigste komt hij in een geestelijke crisis. Hij gebruikt de schrijfsels van Lenz (de schrijver Lenz heeft ook echt bestaan, red.) om weer op te krabbelen. Op jonge leeftijd is hij overleden aan tyfus maar dat had niets te maken met zijn geestelijke crisis, die ziekte kwam gewoon veel voor.

Als je kijkt naar het leven van Büchner dan springen de tranen je haast in de ogen. Hij was net gepromoveerd, een gepassioneerd man. Büchner wordt weleens geclaimd door marxisten maar ik zie hem voornamelijk als een onverbiddelijke humanist. Hij trok zich het lot van de ‘sloebers’ in de samenleving aan. Büchner was ook een tijdje actief revolutionair maar toen hij zag dat dat weinig uithaalde wilde hij het lot van deze mensen zo goed mogelijk beschrijven.”

Waarom heeft u ‘Lenz’ vertaald? Was er nog geen goede vertaling?

“Er is een goede vertaling uit de jaren ’80 maar ik vond dat er ruimte was voor een nieuwe. In een vertaling leg je je eigen accenten. Ik heb er veel moeite voor gedaan om het ritme dat in de Duitse zinnen zit in het Nederlands over te brengen. Ook wilde ik graag de felle belevingswereld van het verhaal overbrengen. Het is heel dramatisch en spannend. Je voelt aan alles dat het fout gaat, maar het verhaal geeft de oplossing niet zomaar prijs.”

Kees de Both vertaalde ‘Lenz’ van Georg Büchner uit het Duits en voorzag het boek van een inleiding, noten en een nawoord. De Both is psycholoog en publicist. Hij vertaalde eerder ‘Der Schimmelreiter’ van Theodor Storm.

Georg Büchner: ‘Lenz’
Uitgeverij IJzer, 2010, 78 pag.
ISBN 978-90-8684-054-0

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:
https://duitslandinstituut.nl/artikel/2513/lenz-is-een-zuivere-beschrijving-van-schizofrenie